

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 50 (1565) 16 СНЕЖНЯ 2021 г.

Беларусь любіць і шануе Максіма-кніжніка Рэканструявана бібліятэка Максіма Багдановіча

Вядома, што ў бацькі нацыянальнага класіка, Адама Ягоравіча Багдановіча, была адна з лепшых яраслаўскіх прыватных бібліятэк. А якія кнігі збіраў сам паэт, якія газеты і часопісы ён выпісваў? На гэтае пытанне паспрабавалі адказаць літаратурныя даследчыкі і музейныя рупліўцы. Яны рэканструявалі кнігазбор Максіма Багдановіча на аснове кніжнай спадчыны, якая захавалася ў фондах Нацыянальнай бібліятэкі.

Да 130-годдзя з дня нараджэння нязгаснай зоркі беларускай паэзіі падрыхтавана сумесная выставка, арганізаваная Нацыянальнай бібліятэкай і Музеем гісторыі беларускай літаратуры, яго філіялам - Літаратурным музеем М. Багдановіча.

"Жывое слова" Алесі Сівочайнай.

Выступоўцы падкрэслілі, што "Максім Багдановіч, нацыянальны геній высокага єўрапейскага ўзроўню, здолеў развіць патэнцыял беларускага мастацкага слова, на якім можна ствараць узоры найвышэйшай прыгажо-

тасы, збиралі звесткі пра яго творчасць Алесь Бачыла, Міхась Стральцоў і іншыя пісьменнікі і даследчыкі.

Максім Багдановіч засяваў іскаркі зорак у сэрцах, фарміраваў нацыянальную свядомасць, запачаткоўваў беларускую культуру і набліжаў сваіх сучаснікаў да сусветных літа-

У Гародні адзначылі 130-годдзе Максіма Багдановіча

130-годдзе класіка беларускай літаратуры Максіма Багдановіча адзначылі ў Гародні. На старых могілках места над Нёманам, ля могілы Марыі Багдановіч-маці паэта, сабраліся шанавальнікі яго творчасці. Пас-

ля адслужанай паніхіды за супакой Максіма і ягонах бацькоў - Адама і Марыі, удзельнікі ўзгадалі творы паэта, ягоны лёс, ягоную страту і пакуту. Таксама былі ўзгаданы па памяці вершы, якія так мілья кожнаму

свядомаму беларусу. З пачатку снежня мясцовы музей Максіма Багдановіча арганізуе акцыю "Чытаем Багдановіча", у якой заклікае ўсіх Беларусаў чытаць вершы паэта "сумнай красы".

Паводле СМІ.

Літаратурна-музычная кампазіцыя "Нязгасная зорка зямлі беларускай"

У снежні літаратурная грамадскасць святкуе 130-годдзе з дня нараджэння **Максіма Багдановіча**. Успамінаючу яго, у першую чаргу, мы кажам пра самыя выдатныя ў беларускай паэзіі лірыйныя радкі, пра любоўную лірыку, прасякнутую пяшчотай, захапленнем і натхненнем.

9 снежня Лідская раённая бібліятэка імя Янкі Купалы арганізавала сустэречу з самымі вядомымі творамі Максіма Багдановіча. "Нязгасная зорка зямлі беларускай" - пад такой назвай прыйшла літаратурна-музычная кампазіцыя, падчас якой радкі несмартотных і так намі любімых твораў беларускага класіка светла і меладычна прагучалі ў сценах бібліятэкі.

Наша кар.

7 снежня на адкрыції выставы выступілі намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Алесь Суша, загадчык Літаратурнага музея Максіма Багдановіча Міхail Бараноўскі і літаратуразнавец Мікола Трус. Імпрэзу ўпрыгожылі спевы ўдзельніцы тэатра

сці".

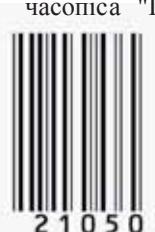
У экспазіцыі прадстаўлены творы Францішка Багушэвіча, Янкі Купалы, Ядвігіна Ш, Змітрака Бядулі, выданні, якія выходзілі ў выдавецтвах С. Пецярбурга, Вільні і Менска на пачатку XX стагоддзя, асобнікі газет "Наша доля", "Наша Ніва", часопіса "Гоман".

Адной з першых даследавала творчасць Максіма Багдановіча бібліёграф Ніна Ва-

ратурных скарбаў.

"Аднаго жыцця маля, каб дарасці да разумення Максіма Багдановіча, - пісаў народны паэт Рыгор Барадулін. - Да разумення ягонай унікальнасці, ягонай прастаты і крынічнай пранікнёнасці. Гэта ён першы ў нашай паэзіі прысягнуў чистай красе велічнага і вечнага пачуцця. Зорамі словаў на старонках нябесаў занатавана запаветнае, незямное сваёй зямной панавітасцю".

Э. Дзвінская,
фота аўтара.

НА ПАРОЗЕ СНЕЖАНЬ

Вітаю снежань на парозе -
Бывай, згелелі лістапад!
І ўжо карціць мне на марозе
Румяных цалаваць дзяўчата.
Крыху вышэйшых на абцасах,
Але - дальбог! - такій бяды,
Што цягнешся да найпрыўкрасней,
Як квет да кропляў дажджавых.

Як звер да згубнае прынады,
Які на волю не ўцяч,
Бо зорка блісне на Каляды
Іскрынкамі яе вачэй
Над пусткамі пушчанскіх сцежак
І не заходзіца назад -
У міжчасоўе, у міжмежжа,
У выпраўляны лістапад.

СНЕГАПАД

Ноч прайшла ў дрымоце мітэрэнкай:
Сны не сны - неўратычны каляж.
А на змену ёй непазбежна
Разліў волава ранак наўсцяж.

Сонца млява зіркала промнем,
Не адлешчы шэры бязлад,
Толькі раптам неба апоўдні
Снегам выбухнула ў даляглід.

Наваколле страціла голас -
Пляцы й вуліцы ў згодзе маўчаць,
І чуваць здалёк, як на горад
Парушынкі з аблокаў ляцяць.

Засыпаюць скверы паволі -
Белы вальс, белы верш, белы свет, -
Захінаючы ў вэлюм таполі,
Рыхтык перад вянчаннем нявест.

Безнадзейна ўхутаўшы плечы
Мне ў абдымкі залеташніх рук,
Астуджаючы, мякка шэпчуць
І пльвишь безыменныя ўкруг.

Незлічоная нетаропка
Ткуць хрысцільны ўбор для зімы
Дый у памяці ставяць кропкі,
Шлях свой сканчваючы на зямлі.

ПРАЎДА СУЛАДДЗЯ

Кнот грамнічнага сонца
зацепліўся на даляглідзе,
Позні золак зімовы
за стрэхамі ледзьве відаць,
Але снежнае цноты
і першага промня суладдзе
Ёсьць той праўдай жыцця,
на якую адвыклі зважаць.

Восень лісцем штурлялася,
румзала неба над садам,
Разрасталася цемра,
гару над святлом беручы,
Покуль зоркі агенъяк
не замігацеў на Каляды,
Адрадзіўшы надзею
сярод непрагляднай начы.

Скрозь стаяць халады.
Спружнела на хвоях ігліца.
Няхай бог сцеражэ
волю плачу і роспачы даць,
Бо на ўзлеску сівым
не замерзла дарэшты крыніца
І струменіц з яе
да збалелых жывая вада.

Хіба можна не верыць
стагоддзямі вызнанай праўдзе? -
Смеху вартыя казані
псеўдамесіяў штораз,
Але снежнае цноты
і першага промня суладдзе,
Новы дзень абвясціўшы,
вясну набліжаючы да нас.

СТУДЗЕНЬСКІМ ВЕЧАРАМ

Вечар ва ўспаміны па-над стрыхамі
Аплывае ў цішыні, як воск, густой,
Месяц завітаў у сад заснежаны -
Ці не ты паклікала яго?

Ён з-за хмар спусціўся непрыкмечаным,
Ад чужых вачэй хаваецца ў галлі,
Каб з сяброўкай даўняй пасакрэтнічаць, -
Канфідэнт сноў зорыстых тваіх.

Пойдзеш на спатканне з ім, свавольніца,
Не сказаўши, калі вернешся дамоў,
Пахнучы панадна срэбрам поўначы
З заінелай пасмай валасоў.

Рэўнасць - глупства. Думаю пра лепшае,
Бо няма прычын табе не давяраць,
Ды самотны прагнун да шаленства я
Месца месяца хоць раз заняць.

WINTERLOVE

А ты, ўсміхнуўшыся нязмушана
З напрасаванай прасціны,
Трымціш неадляцелай птушкаю
На белай далані зімы.

Свавольна звабіўшы прынадамі,
Сама ты ведаеш працяг,
Дзе смочки - дзве рудыя ягады
Рабіны на тваіх грудзяx.

І кветкі слодычы распусцяцца
На кожным з існых палисоў,
Калі апоўнчы згублююся я
У сцюжы русых валасоў.

ЗІМОВЫЯ ЗАБАВЫ

За вакном пагода і сняжок.
Чэзнуць дома годзе!
Апранай, сяброўка, кажушок -
Забаўляцца пойдзем.

Паглядзі, я маю, як Сатыр,
Бараду і вусы -
За табою ўслед, нібыта ў вір,
У сумёт звалюся.

Будзем бабу снежную рабіць
На сваім падворку:
Вочы - пара зыркіх арабін,
Нос - рудая морква.

Як фарсусе модны каплюх,
Чыгунок на голаў,
Дзве галінкі ўставім замест рук
І - краса гатова!

Хоць вадзі з вясёлай грамадой
Караходы звонка
Вакол пані нашае альбо
Забірай у жонкі.

Будзем доўга коўзанца з гары
І гуляць у снежкі
Покуль заход барвай не ўзгарыць
Ад тваіх усмешкі.

Гэта значыць - досьць чырванець
На марозе шчочкам,
Бо ідзе да нас начы цямрэч
Хочам ці не хочам.

Каб, крый Бог, на што не захварэць,
Час вяртацца ў хату,
Дзе заўжды гатовыя сусгрэць
Грубка і гарбата.

Зміцер Захарэвіч

ЗІМОВЫЯ ЗАБАВЫ

СНЕГІЦВЕТ

І думкі дробныя, як снег
Даўно чаканы,
Што ў очы крупкаю мяце
Беспакарана,
І дзёрзкі надпіс на сцяне
Зафарбаваны,
А сэрца між рабрын цвіце
Адкрытай ранай.

І часу не спатоліць боль -
Дарма літанні
Ці ты жабрак, ці ты кароль,
Бо чарапамі
Гуляе лёс у карамболя
Без шкадавання,
І саванам засланы стол,
Кій крыжамі.

Халодны, вастраскулы твар,
І не здрыгненца
Рука гульца. Напэўна ўдар -
Не размінецца
З маглай прагнай лузы шар.
І пасміхненца
У вус більяднай гаспадар,
Ды застаненца

Пунсовы на тканіне след
Неспадзявана,
А нехта за спачын глыне
Усваляваны,
За адбуялі агняцвет
Адкрытай раны,
І вочы замяце снег мне
Беспакарана.

КАЛЯДНЫ СНЕГ

Калядны снег... І ён растане,
Паўдзень за небасхіл сплыве,
Як першае маё каханне,
Што ўжо на свеце не жыве.

Зіхцела батліемскай зоркай
Грамніца ў тонкай далані,
А доля ад дымка прагоркла
І дагарала на агні.

Пад шэнт размерных малітваў
Кадзіў рэдкабароды дзяк,
І не "Чаму?", а "Менавіта
Ты адышла..." гняло ў грудзяx.

Тады - па-свежаму балела,
Глядзела роспач з-пад павек,
Як саванам бяскроўна-белым
Наўсцяж ляжаў калядны снег.

ВАЛАДАРСТВА БЕЛІ

Неўтаймаваныя радкі
Народзіць валадарства белі,
Сталеюць хутка праз завеі
Неўтаймаваныя радкі.
Самотнасць полюса адкінь -
Няхай, калі душу сум цвяліць,
Неўтаймаваныя радкі
Народзіць валадарства белі.

ДАЙСЦІ Ў СНЯГІ

Патоне ў бездані смугі
Усё, што праспяваць наўмею,
З суладдзем джалячых струн-змейу
Патоне ў бездані смугі,
Як скрэзъ яе дайсці ў снягі
І ў дзень палярны не пасмею,
Патоне ў бездані смугі
Усё, што праспяваць наўмею.

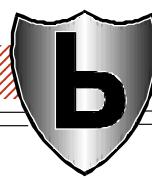
ПЕРАДКАЛЯДНЫ

Ужо прыбрали павуцінне рыштаванняў
Будаўнікі з чала касцёльнага фасада,
І крыж на вільчыку, вітаючы світанні,
Рахуе дні, што засталіся да Калядаў.

Напяўся храм, як малады, у хваляванні,
Барочны строй, бадай, даведзены да ладу,
На сонцы шкельцы вітражоў
Гараць пытаннем -
Ці асвяціць яго паспевоць да Калядаў?

Аднак не раптам тое спраўдзіца жаданне -
Нячысцік сёння ў балаклаве замест "Prado",
Чувач з капліцы аб зняволеных літанні,
Каб Бог памог сустрэць у сем'ях ім Каляды.

Па сілах кожнаму сваё выпрабаванне -
Свабоды нашай Храм
за смужным даляглідам,
Няхай з надзеі вера зорко паўстане
І шлях асвяціць да Святыні на Каляды

ШАЛІК

Мінулага стаптаны снег
І прышласці цалік цнатлівы
Расцялі ценем сіратлівым
Мінулага стаптаны снег.
Цябе ж змушаюць да павек
Хавацца ў шалік пахапліва
Мінулага стаптаны снег
І прышласці цалік цнатлівы.

У МЕСЦЕ БАТЛІЕМ
(адвольны пераказ біблейская легенда)

Таямнічыя знакі ў нябёсах сівых
Набывалі ўрачыстасць і сэнс,
Як Калядная Зорка ўзышла для двайх,
Загаўшы заходу парэз.

Там, дзе сцюжы суздром краявід замялі
Пад вятругаў ліхіх галашнне,
Смугу хмараў працялі наскр诏 прамяні,
Асвяціўшы абраад нараджэння.

У сладкім месце Батліем.
У месце Батліем!

Каб убачылі першымі яны Яго,
У даліны заснежанай золь
Прылящеў на нішчымны агонь паствуход
Запрасіць лёгкакрылы анёла.

Пакідаючы склоны пячораў валішцы,
Прыхавалі ў плашчы падарункі,
А знясіленых векам, нядольных дайсці
Маладзейшыя бралі пад рукі.

І ў сладкім месце Батліем.
І ў месце Батліем!

Заквітнелі на рэчках азызлых сады,
Распушціліся краскі ўначы
І сяляне ярданскія неслі плады
І ад сэрцаў вялікіх ключы.

А калі па зычэннях здаровым расці
Натамёна заснудла дзіцятка,
Побач з ім на няянінай белі прасцін
Усміхнулася шчасная матка.

У сладкім месце Батліем.
У месце Батліем!

У ПАРКУ

Я пэўны - хараство не згіне,
І сэрца болей не шчыміць,
Што, як спавіты павуціннем,
За ноч ссівелы парк стаіць.

А ў ім блукаюць слепа здані
Маіх няспраўджаных надзеяй:
Ад першай горычы кахання
Да марных спробаў быць прасцей.

Галлі сплятаецца ў імёны
Тых, што заўчастна адышли.
Ледзь бачныя ў святле прымглённым
На сцежках іхняя сляды.

Не ўзрушаць сон пустых арэляў
Ні ценъ бязважкі, ні ўспамін...
Калі лісці зляцела з дрэваў,
Навошта шкадаваць аб ім?

Бо гэтаксама неадменна,
Наконадні сваёй зімы
Памнкуўшыся ў прадонне неба,
На дол аднойчы ляжам мы,

Каб месца вольнае пакінуць
Вяснянай квецені жывой...
Я пэўны - хараству не згінуць,
Яно ж - супладдзе і спакой.

ШАЛІК

Мінулага стаптаны снег
І прышласці цалік цнатлівы
Расцялі ценем сіратлівым
Мінулага стаптаны снег.
Цябе ж змушаюць да павек
Хавацца ў шалік пахапліва
Мінулага стаптаны снег
І прышласці цалік цнатлівы.

У МЕСЦЕ БАТЛІЕМ
(адвольны пераказ біблейская легенда)

Таямнічыя знакі ў нябёсах сівых
Набывалі ўрачыстасць і сэнс,
Як Калядная Зорка ўзышла для двайх,
Загаўшы заходу парэз.

Там, дзе сцюжы суздром краявід замялі
Пад вятругаў ліхіх галашнне,
Смугу хмараў працялі наскр诏 прамяні,
Асвяціўшы абраад нараджэння.

У сладкім месце Батліем.
У месце Батліем!

Каб убачылі першымі яны Яго,
У даліны заснежанай золь
Прылящеў на нішчымны агонь паствуход
Запрасіць лёгкакрылы анёла.

Пакідаючы склоны пячораў валішцы,
Прыхавалі ў плашчы падарункі,
А знясіленых векам, нядольных дайсці
Маладзейшыя бралі пад рукі.

І ў сладкім месце Батліем.
І ў месце Батліем!

Заквітнелі на рэчках азызлых сады,
Распушціліся краскі ўначы
І сяляне ярданскія неслі плады
І ад сэрцаў вялікіх ключы.

А калі па зычэннях здаровым расці
Натамёна заснудла дзіцятка,
Побач з ім на няянінай белі прасцін
Усміхнулася шчасная матка.

У сладкім месце Батліем.
У месце Батліем!

У ПАРКУ

Я пэўны - хараство не згіне,
І сэрца болей не шчыміць,
Што, як спавіты павуціннем,
За ноч ссівелы парк стаіць.

А ў ім блукаюць слепа здані
Маіх няспраўджаных надзеяй:
Ад першай горычы кахання
Да марных спробаў быць прасцей.

Галлі сплятаецца ў імёны
Тых, што заўчастна адышли.
Ледзь бачныя ў святле прымглённым
На сцежках іхняя сляды.

Не ўзрушаць сон пустых арэляў
Ні ценъ бязважкі, ні ўспамін...
Калі лісці зляцела з дрэваў,
Навошта шкадаваць аб ім?

Бо гэтаксама неадменна,
Наконадні сваёй зімы
Памнкуўшыся ў прадонне неба,
На дол аднойчы ляжам мы,

Каб месца вольнае пакінуць
Вяснянай квецені жывой...
Я пэўны - харастсу не згінуць,
Яно ж - супладдзе і спакой.

ШАЛІК

Мінулага стаптаны снег
І прышласці цалік цнатлівы
Расцялі ценем сіратлівым
Мінулага стаптаны снег.
Цябе ж змушаюць да павек
Хавацца ў шалік пахапліва
Мінулага стаптаны снег
І прышласці цалік цнатлівы.

У МЕСЦЕ БАТЛІЕМ
(адвольны пераказ біблейская легенда)

Таямнічыя знакі ў нябёсах сівых
Набывалі ўрачыстасць і сэнс,
Як Калядная Зорка ўзышла для двайх,
Загаўшы заходу парэз.

Там, дзе сцюжы суздром краявід замялі
Пад вятругаў ліхіх галашнне,
Смугу хмараў працялі наскр诏 прамяні,
Асвяціўшы абраад нараджэння.

У сладкім месце Батліем.
У месце Батліем!

Каб убачылі першымі яны Яго,
У даліны заснежанай золь
Прилящеў на нішчымны агонь паствуход
Запрасіць лёгкакрылы анёла.

Пакідаючы склоны пячораў валішцы,
Прыхавалі ў плашчы падарункі,
А знясіленых векам, нядольных дайсці
Маладзейшыя бралі пад рукі.

І ў сладкім месце Батліем.
І ў месце Батліем!

Заквітнелі на рэчках азызлых сады,
Распуштіліся краскі ўначы
І сяляне ярданскія неслі плады
І ад сэрцаў вялікіх ключы.

А калі па зычэннях здаровым расці
Натамёна заснудла дзіцятка,
Побач з ім на няянінай белі прасцін
Усміхнулася шчасная матка.

У сладкім месце Батліем.
У месце Батліем!

У ПАРКУ

Я пэўны - хараство не згіне,
І сэрца болей не шчыміць,
Што, як спавіты павуціннем,
За ноч ссівелы парк стаіць.

А ў ім блукаюць слепа здані
Маіх няспраўджаных надзеяй:
Ад першай горычы кахання
Да марных спробаў быць прасцей.

Галлі сплятаецца ў імёны
Тых, што заўчастна адышли.
Ледзь бачныя ў святле прымглённым
На сцежках іхняя сляды.

Не ўзрушаць сон пустых арэляў
Ні ценъ бязважкі, ні ўспамін...
Калі лісці зляцела з дрэваў,
Навошта шкадаваць аб ім?

Бо гэтаксама неадменна,
Наконадні сваёй зімы
Памнкуўшыся ў прадонне неба,
На дол аднойчы ляжам мы,

Каб месца вольнае пакінуць
Вяснянай квецені жывой...
Я пэўны - харастсу не згінуць,
Яно ж - супладдзе і спакой.

ШАЛІК

Мінулага стаптаны снег
І прышласці цалік цнатлівы
Расцялі ценем сіратлівым
Мінулага стаптаны снег.
Цябе ж змушаюць да павек
Хавацца ў шалік пахапліва
Мінулага стаптаны снег
І прышласці цалік цнатлівы.

У МЕСЦЕ БАТЛІЕМ
(адвольны пераказ біблейская легенда)

Таямнічыя знакі ў нябёсах сівых
Набывалі ўрачыстасць і сэнс,
Як Калядная Зорка ўзышла для двайх,
Загаўшы заходу парэз.

Там, дзе сцюжы суздром краявід замялі
Пад вятругаў ліхіх галашнне,
Смугу хмараў працялі наскр诏 прамяні,
Асвяціўшы абраад нараджэння.

У сладкім месце Батліем.
У месце Батліем!

Каб убачылі першымі яны Яго,
У даліны заснежанай золь
Прилящеў на нішчымны агонь паствуход
Запрасіць лёгкакрылы анёла.

Пакідаючы склоны пячораў валішцы,
Прыхавалі ў плашчы падарункі,
А знясіленых векам, нядольных дайсці
Маладзейшыя бралі пад рукі.

І ў сладкім месце Батліем.
І ў месце Батліем!

Заквітнелі на рэчках азызлых сады,
Распуштіліся краскі ўначы
І сяляне ярданскія неслі плады
І ад сэрцаў вялікіх ключы.

А калі па зычэннях здаровым расці
Натамёна заснудла дзіцятка,
Побач з ім на няянінай белі прасцін
Усміхнулася шчасная матка.

У сладкім месце Батліем.
У месце Батліем!

У ПАРКУ

Я пэўны - хараство не згіне,
І сэрца болей не шчыміць,
Што, як спавіты павуціннем,
За ноч ссівелы парк стаіць.

А ў ім блукаюць слепа здані
Маіх няспраўджаных надзеяй:
Ад першай горычы кахання
Да марных спробаў быць прасцей.

Галлі сплятаецца ў імёны
Тых, што заўчастна адышли.
Ледзь бачныя ў святле прымглённым
На сцежках іхняя сляды.

Не ўзрушаць сон пустых арэляў
Ні ценъ бязважкі, ні ўспамін...
Калі лісці зляцела з дрэваў,
Навошта шкадаваць аб ім?

Бо гэтаксама неадменна,
Наконадні сваёй зімы
Памнкуўшыся ў прадонне неба,
На дол аднойчы ляжам мы,

Каб месца вольнае пакінуць
Вяснянай квецені жывой...
Я пэўны - харастсу не згінуць,
Яно ж - супладдзе і спакой.

ШАЛІК

Мінулага стаптаны снег
І прышласці цалік цнатлівы
Расцялі ценем сіратлівым
Мінулага стаптаны снег.
Цябе ж змушаюць да павек
Хавацца ў шалік пахапліва
Мінулага стаптаны снег
І прышласці цалік цнатлівы.

У МЕСЦЕ БАТЛІЕМ
(адвольны пераказ біблейская легенда)

Таямнічыя знакі ў нябёсах сівых
Набывалі ўрачыстасць і сэнс,
Як Калядная Зорка ўзышла для двайх,
Загаўшы заходу парэз.

Там, дзе сцюжы суздром краявід замялі
Пад вятругаў ліхіх галашнне,
Смугу хмараў працялі наскр诏 прамяні,
Асвяціўшы абраад нараджэння.

У сладкім месце Батліем.
У месце Батліем!

Каб убачылі першымі яны Яго,
У даліны заснежанай золь
Прилящеў на нішчымны агонь паствуход
Запрасіць лёгкакрылы анёла.

**Памёр вядомы
дырыжор
Міхаіл Фінберг.
Яму ішоў 75 год**

Кіраўніка Нацыянальнага аkadэмічнага аркестра Беларусі, народнага артыста Міхаіла Фінберга не стала 11 снежня. Пра гэта калектыву паведамліў ў 6 гадзін раніцы. Тэлеканал АНТ паведамляе, што апошнія дні Міхаіл Фінберг быў у шпіталі.

Нарадзіўся 21 лютага 1947 года ў Мазыры. У музычнай школе займаўся скрыпкай. Скончыў Беларускую дзяржаўную кансерваторыю па спецыяльнасці "Трамбон" (1970) і аспірантуру пры ёй па спецыяльнасці "Аркестравае дырыжыраванне". Прафесар Беларускай аkadэміі музыкі.

Выхаванец вайсковага аркестра штаба Беларускай вайсковай акругі (1962-1966); артыст аркестра Беларускага радыё і тэлебачання (1967-1970); дырыжор, галоўны дырыжор аркестра Менскага дзяржаўнага цырка (1970-1987). З 1987 года - мастакі кіраўнік - дырэктар Дзяржаўнага канцэртнага аркестра Рэспублікі Беларусь. У 1995 годзе быў дырыжорам аркестра на конкурсе песні "Еўрабачанне" падчас выступу Філіпа Кіркорава з песней "Калытанка для вулкана". Пазней увайшоў у журы НДТРК нацыянальнага адбору Беларусі на конкурс "Еўрабачанне". Дырыжор музычнага фестывалю "Славянскі базар". У 1995-1997 гадах, а таксама ў 1999 годзе Міхаіл Фінберг і яго аркестр былі сталымі ўдзельнікамі телегультні "Адгадай мелодыю" на ГРТ, выконваючы загалоўную музычную тэму і джынглі правільнага і неправільнага адказаў.

Чалец Камітэта па дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь. Чалец кіравання Беларускага саюза музычных дзеячаў. Намеснік старшыні грамадскай рады па справах мастацтваў пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

У снежні 2000 года прызначаны чальцом Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь як мастакага кіраўніка Дзяржаўнага канцэртнага аркестра Рэспублікі Беларусь. Чалец Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па сацыяльных пытаннях. Узнагароджаны ордэнам Францыска Скарыны (2006). Ганаровы грамадзянін г. Мазыра.

Пахавалі М. Фінберга на Усходніх могілках г. Менска.

ЗБІРАЕМ І ШАНУЕМ СВАЁ, РОДНАЕ!

Эты заклік ёсьць на кожнай старонцы нязвіскага календара "Маліванкі-суседкі", што прэзентавалі пад Дзень пісьменства і друку ў Капылі, а 4 снежня ў старажытным Клецку. Чаму менавіта тут? На гэта пытанне лёгка адказаць, перагарнушы яго 12 страниц, якія прадстаўляюць творы народнага наўнага мастацтва, знойдзеныя не толькі на Нязвіжыне, але і суседніх Клеччыне, Капыльшчыне.

Народныя шэдэўры калі і ёсьць у фондах, то ціха чакаюць ў музеічных сутарэннях, каб раз за дзесяць гадоў на кароткі час пабачыць белы свет ды прадстаць перад гледачом. Тут жа адзначу, што не прыгдваю нават сціплых музеічных выданняў, якія б даносілі спадчыну маліванак да шырокай грамадскасці.

А яшчэ хацелася сцвердзіць, што нязвіскская талака (некамерцыйнае грамадскае краязнаўча-асветніцкае аб'яднанне) жыве. І календар "Маліванкі-суседкі" гэта засведчыў.

Па словам Наталлі Плаксы, хай не надта прырасло кола талакоўцаў, затое яно пашырылася за межы Нязвіжыны, набыло новых сяброву. Знайшліся цудоўныя людзі, аднадумцы, шукальнікі народных скарбаў. Гэта загадчыца аддзела традыцыйнага мастацтва і рамёствай Клецкага РЦК, сябра Саюза народных майстроў Беларусі Вольга Пілецкая. Дзякуючы яе

штодзённай працы і пошуку, народны пласт культуры на Клеччыне пад пільнім кантролем. Больш таго, Вольга Аляксандраўна займаецца так званай жывой маліванкай, стварае сваю серыю сучасных дыванкоў па ўзоры папярэднікаў, найперш Алены Кіш. На занятках ў яе дзіцячай студыі маліванка таксама часты гостъ. Юныя студыцы з ахвотай ствараюць "свае маліванкі". Некалькі з іх, як і некалькі работ самой Вольги Пілецкай, прадстаўлены на старонках календара.

З Маладзечна прыехала на імпрэзу вядучы метадыст ДУК "Цэнтралізаваная клубная сістэма Маладзечанскага раёна," ма-

што тое, з якой нагоды і дзеля чаго ладзілася выданне, якія яго мэты і задачы, распавяля ўдзельнікам сустрэчы ў Клецкім раённым цэнтры культуры краязнаўца Наталля Плакса.

- Прычын для выдання шмат, адзначу з іх некалькі. Папершы, календар "Маліванкі-суседкі" - гэта прысвечэнне заснавальніку, аўтару і выдаўцу беларускамоўнай асветніцкай календарнай серыі "Маліёнічая Барыцьбія" Валеру Дранчуку з нагоды жыццёвага юбілею і 20-годдзя яго выдання.

Па-другое, календар з гэтай серыі "Маліванкі ў Ваш дом" (2020 г.) не змог змяніць усё, што ацалела, знайшлося і варту паказу. Пасля гэтага выдання было выяўлена яшчэ некалькі маліванак. Адзначу найперш тыя, што маюць рэлігійны змест. А гэта важна і каштоўна, бо не асабліва пашырана ў беларускім наўнім мастацтве.

Па-трэцяе, хацелася даведацца: а што захавалася ў суседзі - на Капыльшчыне, блізкай Клеччыне.

Чацвёртас. Здараючы прыкрыя выпадкі, калі пасля сышоду старэйшын людзей, захавальнікаў гэтай народнай спадчыны, маліванкі, што былі як сямейная каштоўнасць і рэліквія, знікаюць, вынішчваюцца. Таму чарговы календар маліванак - гэта просьба і заклік шанаваць роднае.

Пятае вынікае з папярэдняга. Не ўсе разумеюць каштоўнасць гэтага віду народнага мастацтва. Амаль не даносіцца яго вартасць праз школу. На Нязвіжыне і ў суседніх раёнах няма нават сціплага музейчыка маліванак. У краязнаўчых музеях няма сталых экспазіцый маліваных дываноў і роспісу па шкле, фанеры, кардоне.

Гістрантка Інстытута падрыхтоўкі навуковых кадраў НАН Рэспублікі Беларусь Вольга Трубач, якая даследуе беларускі роспіс на шкле. Яна распавяла пра свае экспедыцыі, падзялілася іх вынікамі. Задзікавілі яе работы вандрунага мас-

Вольга Пілецкая распавядае пра жывую маліванку

така з нязвіскіх Сейлавіч Юзіка Мысліцкага, які маліваў на палатне, кардоне, фанеры, а таксама і шкле. Але па тэхніцы выканання маліванкі Мысліцкага значна адрозніваюцца ад традыцыйнага беларускага роспісу на шкле.

У час падрыхтоўкі календара "Маліванкі-суседкі" распачалося добрае і плённае знаёмства з журналісткай Галінай Антонавай са Смаргоні, якая таксама шукае і знаходзіц духоўныя скарбы ў сваёй мясцовасці. Гэта яна адкрыла імя Ніны Бонан, аўтаркі шматлікіх маліваных дываноў на Смаргоншчыне і Астравеччыне. З цікавасцю паглядзелі ўдзельнікі сустрэчы тэлевізійны фільм пра гісторыю гэтага адкрыцця і пакручасты лёс народнай малівалышчыцы. Дзякуючы прыязным кантактам з Галінай Антонавай, знайши-

Наталля Плакса (Нязвіж), Вольга Пілецкая (Клецк) і Вольга Трубач (Маладзечна)

дабенства нязвіскіх, клецкіх, капыльскіх маліванак... Месца маліванкі ў сённяшнім жыцці... Шмат пра што яшчэ вялася гаво-

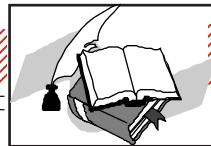

Удзельнікі сустрэчы - здалёку і зблізу, гарадскія і вёсковыя, са сталіцы і раёнаў, дзеци і моладзь, сталяні і пажылыя людзі... Узгледзяцеся ў іх воблік і вочы - яны свеяцца цеплынёй, радасцю і надзеяй, якую заўсёды дарыла і дарыць маліванка

ліся падобныя кампазіцыі і сюжэты маліваных дываноў з Нязвіжыны-Клеччыны і Смаргоншчыны-Астравеччыны.

Рка. Да было шкадаванне, што да гэтага часу мара пра замнюю ідэллю застаецца марай.

Юрый Карчэўскі.
Фота Юрыя Мысліцкага
і Таццяны Каралько.
Нязвіж.

Неўміручае слова, пакладзеная на музыку, натхняе артыстаў і публіку

11 снежня ў Менску адбыўся святочны канцэрт у Белдзяржфілармоніі, прысвечаны 130-ай гадавіне з дня нараджэння Максіма Багдановіча.

У праграме прынялі ўдзел салісты Філармоніі Ян Жанчак, Вячаслаў Ісачанка і Анастасія Рачыцкая.

Пры ўдзеле Нацыянальнага Акадэмічнага народнага аркестра Рэспублікі Беларусь імя І. Жыновіча прагучалі лепшыя песні на вершы паэта - "Краю мой родны", "Вянок", "Лявоніха", "Зорка Венера", "Вераніка", створаныя Рак-Міхайлоўскім, Ігарам Лучанком, Уладзімірам Мулявіным і Ігаром Палівой.

Многія з іх набылі шырокую вядомасць у Беларусі і ўвайшли ў залаты фонд беларускай эстраднай песеннай калекцыі. Для айчынных кампазітараў творы Максіма Багдановіча - сапраўдная крыніца натхнення. Паэтычным словам і ўсёй сваёй творчай дзеянасцю Максім Багдановіч абудзіў нацыянальнае і духоўнае адраджэнне беларусаў, таму яго так любіць і шануе народ праз стагодзін з большым.

Э. Дзвінская,
фота аўтара.

Урок духоўнасці сабраў старшакласнікаў 11-й лідской школы

Дыялог аб духоўных і маральних каштоўнасцях адбыўся ў 11 лідской школе. Яго ўдзельнікамі сталі навучэнцы старэйшых класаў, педагог і прадстаўнікі Праваслаўнай царквы, епіскап Лідскі і Смаргонскі Парфірый, настаяцель храма Усіх Святых пратоіерэй Уладзімір Яроміч.

У ходзе сустрэчы Архіпастыр распавёў школьнікам пра свой шлях да Бога, падзяліўся цікавымі фактамі з біяграфіі, акцэнтуючы ўвагу падлеткаў на пытаннях сэнсу жыцця чалавека.

Дыялог з навучэнцамі заінтрираваў такія важныя і значныя для жыцця кожнага чалавека пытанні,

як выбар жыццёвага шляху, сямейных каштоўнасцей, шчырасці ва ўчынках, добрага стаўлення да тых, хто з намі побач, разуменя, любові, міласэрнасці да навако-

лавек; як ім неабходна разумець Божыя запаведзі; у чым заключаючы асаблівасці душы чалавека і чаму душа несмяротная; значэнне споведзі для кожнага з нас; што такое свобода выбара і як адрозніваць сапраўдныя і ўяўныя каштоўнасці.

Сустрэча атрымалася вельмі душэўнай і адкрытай. Размова на закранула сэрцы і душы падлеткаў.

Па заканчэнні сустрэчы епіскап Парфірый пажадаў дзециям

Лідской епархіі: "Праваслаўныя храмы Лідчыны: гісторыя і сучаснасць". Выданне, на старонках якога прадстаўлены шырокі матэрыял аб праваслаўных храмах Лідскага дабрачыння, выйшла ў свет у чэрвені 2021 года, як вынік працы ўстановы адукцыі ў рамках інавацыйнага праекта "Укарэненне мадэлі маральнага развіцця наўчэнцаў у сучаснай адукцыі".

льных, інфармацыйнай дакладнасці ў інтэрнэт-прасторы.

Падлеткі актыўна ўключаліся ў дыялог. У сяве чаргу іх цікавілі пытанні: для чаго створаны ча-

Божай дапамогі ў вучобе і паднёс у дар ікону і кнігі духоўнага зместу.

На памяць аб сустрэчы гасцем таксама была падорана кніга, але кніга асаблівая і значная для

рускага народа з улікам рэалізацыі сацыякультурнага кластара".

Наталля АНАШКЕВІЧ,
класны кіраўнік 9^а "Б" класа
сэрэдняй школы № 11 г. Ліды.

Навіны Германіі

У Германіі новы ўрад

Сацыял-дэмакратычны палітык Олаф Шольц у сераду, 8 снежня, абраны новым федэральным канцлерам Германіі. У яго падтрымку прагаласавалі 395 дэпутатаў Бундэстагу, піша DW.

Згодна з артыкулам 63 Канстытуцыі ФРГ, канцлера па выніках парламенцкіх выбараў абірае парламент - Бундэстаг - і прапануе на зацвярджэнне Федэральному прэзідэнту. Абіраецца той, хто набярэ большасць галасоў дэпутатаў - не менш за 369. Шольц атрымаў перамогу дзякуючы падтрымцы не толькі з боку ўласнай сацыял-дэмакратычнай партыі Германіі (СДПГ), але і з боку Зялёных і Свабоднай дэмакратычнай партыі (СвДП). Менавіта гэтыя троі палітычныя сілы ўтвораюць новую кіроўную кааліцыю ў ФРГ.

Олаф Шольц стаў дзясятым па ліку канцлерам Германіі. Палітык нарадзіўся ў 1958 годзе ў Оsnабруку, вывучаў юрыспрудэнцыю, праходзіў алтэрнатыўную вайсковую службу і працаўваў адвакатам. Шольц двойчы быў дэпутатам Бундэстага - з 1998 па 2001 год і з 2002 па 2011 год. З 2007 па 2009 год ён займаў пасаду міністра працы ва ўрадзе ФРГ, з 2011 па 2018 год быў першым бургамістром Гамбурга, а з сакавіка 2018 года кіраваў міністэрствам фінансаў ФРГ і адначасова займаў пасаду віца-канцлера.

Упершыню за 16 гадоў Германія будзе кіраваць мужчына. Аднак у новым нямецкім урадзе будзе рэкордная колькасць жанчын-міністраў - 8 (палова ад агульной колькасці), піша NYT.

Пасады міністра абароны і замежных спраў занялі Крысцін Ламбрэхт і Аналена Бербок. Акрамя таго, на пасаду міністра ўнутраных спраў прызначылі Нэнсі Фэзер. Таксама жанчыны занялі пасады міністра адукцыі (Бяцціна Старк-Ватцынгер), міністра навакольнага асяроддзя (Штэфі Лемке) і міністра па спраўах сям'і (Эн Шпігель). Міністрам эканамічнага супрацоўніцтва і развіцця стала Свення Шульцэ, а міністрам будаўніцтва - Клара Гейвіц.

Аналена Бербок, новы міністр замежных спраў, гучна заявіла пра свой намер заняць больш жорсткую пазицыю ў адносінах да аўтарытарных Расіі і Кітая. Новы міністр унутраных спраў Нэнсі Фэзер паабяцала "змагацца з самай вялікай пагрозай, з якой у цяперашні час сутыкаеца ліберальная дэмакратыя: ультраправы экстэрмізм". Крысцін Ламбрэхт паабяцала палепшыць аснашчэнне нямецкіх войскаў.

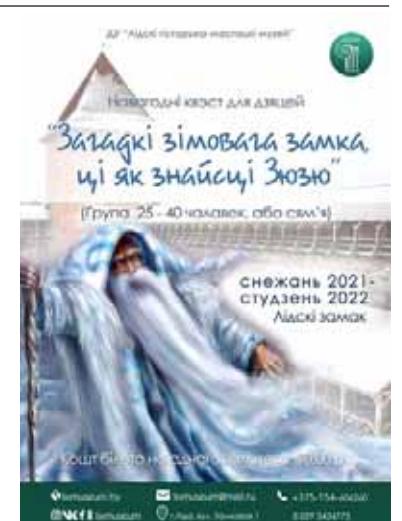
Паводле CMI.

Навагодні квэст "Загадкі зімовага замка, ці як знайсці Зюзю"

Дзяяцей малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту запрашаем прыняць удзел у навагоднім квэсце ў Лідскім замку. У праграме: загадкі, рухомыя гульні на дварэ, падарункі. Час праходжання квэсту - 80 хвілін.

Квэст праводзіцца з 5 снежня да 30 студзеня па суботах і недзелях.

Кошт квітка - 10 руб.

Апошняя вайна пакінула ў гісторыі гімназіі № 3 горада Магілёва трагічны след. Многія супрацоўнікі і выпускнікі навучальнай установы абаранялі Радзіму са зброяй у руках на фронце або кавалі нашу перамогу ў тыле вялікай савецкай краіны. Яскравай стафонкай у гэтай герайчнай барацьбе з гітлераўскім захопнікамі з'яўляецца дзеянісць магілёўскага падпольля. Многія вядомыя падпольшчыкі навучаліся або працавалі ў сценах нашай старажытнай гімназіі.

Сям'я Чуліцкіх яшчэ да вайны была дастагдова вядомая ў Магілёве. Братья Міхаіл і Віктар Чуліцкія былі праслаўленымі спартсменамі. Міхаіл нарадзіўся ў 1911 годзе. Навучаўся ў СШ № 3, але скончыў толькі 4 класы. У сям'і было цяжкае матэрыйальнае становішча, бацькі былі ўжо сталага веку, і дзеля братоў і сястраў давялося пайсці на працу. Скончыў школу чыгуначніка і ў той жа час актыўна займаўся спортом: быў трэнерам па футболе, вольнай барацьбе, лёгкай і цяжкай атлетыцы. Некалькі год працаваў на чыгуницах, а з 1936 па 1940 гады быў трэнерам па барацьбе па сумашчальніцтве. Ён займаўся класічнай барацьбой і на першынстве Беларусі займаў першыя месцы ў сярэднім вазе. Займаўся барацьбой і малодшы брат Віктар, які нарадзіўся ў 1913 годзе і скончыў сем класаў СШ № 3 у 1929 годзе. У 1937 годзе ён становіўся студэнтам Беларускага дзяржаўнага інстытута фізкультуры. Паступіць яму было не дужа складана, бо ён меў пэўныя ільготы як значкіст ГТО II ступені, а ў дадатак з'яўляўся непаднародовым чэмпіёнам і прызёрам БССР і СССР па барацьбе. А трэніраваў братоў родны дзядзька Эдуард Чуліцкі, які яшчэ да кастрычніцкага перавароту займаўся французскай барацьбой у таварыстве "Сокал". У 1917 скончыў настаўніцкі інстытут, а затым быў трэнерам па французскай барацьбе ў Магілёве.

Чацвёртага курса Менскага інстытута фізкультуры. Ваяваў на Ленінградскім фронце і працаваў без весніку 1944 годзе. Міхаіл таксама ваяваў. Быў паранены і патрапіў у

Міхаіл Чуліцкі - трэнер футбольістаў

палон пад Калугай. Апынуўся ў канцлагеры ў Гомелі, адкуль яму ў студзені 1941 года ўдалося перадаць запіску да сваякоў у Магілёве. Яго родная сястра Ядвіга, якая добра валодала нямецкай мовай паехала ў Гомель і здолела вызваліць брата з палону. Цяжка было пазнаць змучанага брата па знешнісці. Пазнала толькі па голасе. 25 студзеня прывезла ў родны Магілёў, але праз пяць дзён Міхаіл памёр ад знясілення. Пахаваны на Польскіх могілках. Бацька перажыў сына менш, чым на месяц, яго не стала 20 лютага, пахаваны ён побач з сынам.

Ядвіга Чуліцкая нарадзілася ў 1914 годзе. З 1921 па 24 год вучылася ў СШ № 3, але ў 1924 годзе ў сям'і здарылася вялікая бяда - згарэў дом, і ад перажытага шоку маленькая дзяўчынка моцна захварэла. Давялося пакінуць школу. Зноў аднавіць заняткі ўдалося толькі ў 12 год. Затым у 1936 годзе Ядвіга скончыла Палітпрафесційны інстытут і была накіравана на працу ў Менск у Дзяржаўную выдавецтва БССР. Пачынаючы з 1938

польскай і ідиш. Добра была знаёмая з вядомымі беларускімі пісьменнікамі і паэтамі той пары, у тым ліку з Народнымі паэтамі - Янкам Купалам і Якубам Коласам.

Караліна Чуліцкая, родная

інстытут і атрымала накіраванне на працу ў Менскую вобласць. У чэрвені яна прыехала ў Менск у гості да сваёй сястры Ядвігі, якая ў той час працавала ў Галоўліце БССР палітредактарам - цэнзарам у Доме друку. 22 чэрвеня пасля аб'яўлення вайны Караліна паехала ў Магілёў, узяўшы з сабой чатырохгадовую дачку Ядвігі, якая павінна была застасца ў Менску і эвакуяваць у Москву архіў цэнзуры. Братья перад тым, як пайсці на фронт, выкапалі два вялікія акопы ў агародзе каля роднай хаты, дзе ў час бамбёжак і абстрэлаў хавалася не толькі сям'я Чуліцкіх, але і суседзі. Сёстры ў той час працавалі на абарончых аб'ектах: капалі акопы і супрацьтанкавы роў вакол горада. У час абароны Магілёва Караліна і Ядвіга дапамагалі, чым маглі. Караліна збрала перавязчыны матэрыялы, медыкаменты, прадукты харчавання і

Караліна Чуліцкая, 1934 г.

ніцкай арганізацыі ў горадзе. Да падпольнай дзеянісці далучылася і Караліна, але сястры Ядвізе пра свае справы не распавядала. І Ядвіга Чуліцкая, якая таксама мела сувязь з падпольшчыкамі, хавала ад сям'і сваю дзеянісць. Усе падпольшчыкі ўстановы былі ў розных групах. Караліна падтрымлівала сувязь са шпіталем ваеннапалонных і не аднойчы бывала ў тыфозным аддзяленні. У сакавіку 1942 года захварэла на тыф, а затым і на "зваротны" тыф. Начальнік шпітала, грузін па нацыянальнасці (ён быў пасля вайны на судзе над зраднікам Патапенкам), паставіў умову: вылекуе Караліну, калі Ядвіга дапаможа выратаваць ваеннапалоннага, яго земляка, які быў у шпіталі. З мяртвецкай (морга) Ядвіга прывезла таго на возе да сябе дахаты, даглядала яго і, калі ён акрыяў, адправіла ў 121-шы партызанскі атрад, які камандаваў Асман Касаеў. Пазней Караліна працавала грузыкам на прадуктовых складах па Бярозаўскай вуліцы, там, дзе зараз тэрыторыя замова "Строммашына". Там жа працавала яе суседка Антаніна Крылова (дзявочае прозвішча Шчэрба) і насы ваеннапалоннага. Многія з іх збягалі да партызанаў. Антаніна аднойчы прывяла са складу ваеннапалоннага ўкраінца Чарнышова Якава Пятровіча. Ён цэлы тыдзень хаваўся, а затым з сувязным сышоў у партызанскі атрад. Адразу пасля вызвалення Магілёва ў ліпені 1944 года Чарнышоў прынёс Ядвізе даведку аб яе дапамозе партызанам 3-га батальёна 121-га партызанскага палка за подпісам начальніка штаба і з пячаткай атрада.

Караліна выконвала даручэнні падпольнай арганізацыі, падтрымлівала сувязь са шпіталем і партызанскім атрадам. Аднойчы ўнчы ў верасні 1943 года яна сама павяла ў 121-ы атрад ваеннапалоннага савецкага лётчыка. На досьвітку Караліна вярнулася дамоў і распавяла, што сустрэла ў партызанскай зоне Леакадзію Міхайлоўскую (дзявочае прозвішча Панькоўскую), якая працавала ў гестапа

Караліна Чуліцкая і Жана

сястра Віктара, Міхаіла і Ядвігі, нарадзілася ў 1916 годзе. Скончыла СШ № 3 з педагогічным ухілом у 1930 годзе. І гэта быў перадапошні выпуск беларускай школы № 3, бо з 1929 года школа пачала называцца "Яўройскай школай № 3 імя УЛ. Леніна". Паступіла на курсы сінаводаў, а пасля працавала загадчыцай свінфермы ў Асіповічах. У 1933 годзе скончыла двухгадове дашкольнае вучылішча і была накіравана на працу ў Менск загадчыцай дзіцячага садка ў Сляпян-

цы. Караліна ў 1935 годзе паступае ў Менскі педагогічны інстытут імя Лысенкі на вячэрніе аддзяленне. У 1939 годзе пераводзіцца ў Магілёўскі педагогічны інстытут на вочнае аддзяленне географічнага факультета. Напярэдадні вайны ў 1941 годзе скончыла Магілёўскі пед-

Сям'я Чуліцкіх

Іван Чуліцкі нарадзіўся ў 1910 годзе, а ў 1929 скончыў 9 класаў СШ № 3 (клас з педагогічным ухілом). Пасля завяршэння падкурсаў яго накіравалі настаўнікам у Хрыпелевскую сямігадовую школу ў Магілёўскі раён.

На фронт Віктар пайшоў з

і жыла на кватэры сакратара школы Дубовік. Як аказалася ў будучым, абедзве яны былі здраднікамі і шчыра працавалі на нацыстаў. У той жа дзень Караліна была арыштавана. А праз тры дні ў гестапа патрапілі астатнія Чуліцкія: старшыня маці, Ядвіга і яе шасцігадовая дачка Жанна. Там сустрэлася Ядвіга ў апошні раз з Міхайлоўскай, якая, пабачыўшы яе, запытала, ці яна таксама дапамагае партызанам? Але тут увайшоў гітлеравец, запрасіў Міхайлоўскую разам перакусіць, і яны паехалі па сваіх справах. Два тыдні правялі Чуліцкія ў гестапа. І толькі пераканаўчыя аргументы Ядвігі аб tym, што яна не ведала аб падпольнай работе сястры, а ў дадатак узорная праца на складах, за якую Ядвіга мела падзякі ад начальніка склада обер-майстра Бергера, пеканалі акупантам у невіноўніці Чуліцкіх. Немцы паверылі, што старая жанчына ў 68 год і шасцігадовая дзячынка не здольныя дапамагаць партызанам і іх адпушцілі. Ядвізе нават дазволілі дапамагчы ім дайсці дадому, але загадалі з'явіцца на наступны дзень да 9 гадзін раніцы. Больш за месяц Караліна была ў гестапа, а затым у турме, і кожны дзень Ядвіга хадзіла да яе і прыносіла перадачы. Арыштантам дазвалялася мяніць вонратку, якая пасля допытаў была ўся ў крыві. Лісты з паведамленнямі для Караліны зашываліся ў трохвугольнік панталонаў, бо вонратку пры аглядзе дасканала не правяралі. Толькі аднойчы Ядвізе ўдалося пабачыцца з Каралінай. Ішла, ледзь перасоўваючы ногі, сівая дзячынка, погляд якой быў няўсямны. Вось, што паказаў у 1968 годзе былы следчы Семянюк С.Д., які вёў следчу справу Кара-ліны Чуліцкай і які на допытах нярэдка карыстаўся дапамогай садыста Мусаеўскага, што меў мянушку "многоистзатель". Пры катаваннях прысутнічаў і сам шэф Лазарэнка. Вось што сведчыў Семянюк: "Пачалося са звычайнай чатырохграннай гумы. Гэта не дапамагло. У адказ на пытанне: "Думала перайсці да партызанаў?" гучай глухі адказ: "Не". Так працягвалася да страты прытомнасці Чуліцкай. А калі яе прывялі ў прытомнасць, шэф прапанаваў Мусаеўскуму: "А ты пасправуй парашут". "Парашут" у карнікаў - гэта калі чалавека прывязваюць за руکі, якія скрученыя за спіной, і падвешваюць. У такім выпадку, калі арыштант не скажа таго, чаго ад яго патрабуе следчы, ён будзе вісцець да той пады, пакуль не згубіць прытомнасць. Неспадзянавана для карнікаў Чуліцкая не давала патрэбных паказанняў і не губляла прытомнасці. Тады Лазарэнка прапанаваў Мусаеўскуму:

- А ну давай зацяжны.

Мусаеўскі ў такім выпадку адбымаў сваю ахвяру і вісё разам з ёй. Чуліцкую знялі з вяроўкі ледзь жывую, але і на гэты раз яна нікога не выдала. Семянюк распавядáў, што пасля гэтага справа Чуліцкай з месяц была без руху. Затым Лазарэнка загадаў працягнуць допы-

ты. Двое паліцыйскіх, як сведцаў паказанні Семянюка, пасадзілі Чуліцкую вярхом на спінку крэсла і пачалі цягнуць яе за рукі ўніз... Нікога не выдаўшы, Караліна Чуліцкая загінула ад рук акупантам.

Ужо праз шмат гадоў пасля вайны, 13 чэрвеня 1963 года, Ядвіга давала сведчанні ваеннаму tryбуналу аб злачынствах Лазарэнкі супраць мірнага насельніцтва. Яна ў большай ступені, чым сястра Караліна, мела сувязі з партызанамі. А веданне нямецкай мовы дапамагала ёй у зборы каштоўнай інфармацыі.

Вялікі ўнёсак у падпольную барацьбу зрабіла Анэля Феліксавна Магілёвец-Чуліцкая, якая скончыла СШ № 3 з педагогічным ухілом у 1925 годзе. Пасля заканчэння школы яна займалася на двухгадовых настаўніцкіх курсах у Менску. Анэля Феліксавна працавала ў адной са школ Магілёва, выйшла замуж за камандзіра Чывронай Арміі Аляксандра Магілёўца. У час акупациі жыла ў сваіх бацькі - машыніста-чыгуначніка Фелікса Чуліцкага ў невялікай хаце па вуліцы 4-й Цаглянай (зараз вуліца Кедравая, 25), што на Мышакоўцы.

Анэля Магілёвец-Чуліцкая

Калі Анэля Феліксавна Чуліцкая патрапіла ў засценкі да нацыстаў, то да яе прымяняліся нечалавечыя катаванні. З самай раніцы ў камеры допытаў пачыналіся здзекі з жанчыны і пабоі. Адтуль чуліся стогны, енкі і грукат. Калі Чуліцкую, змучаную да страты прытомнасці, закідвалі ў агульнную камеру, то ўсе жанчыны змочвалі хусткі і рабілі ёй кампрэсы, каб хоць крышачку змянчыць яе пакуты. З кожным днём катаванні гітлерераўці становіліся ўсё больш ізуверскімі: яе падзвешвалі за руکі да столі, збівалі, выкручвалі ногі, вырывалі кавалкі мяса на тулаве, заганялі ваду пад скру... Гэты сродак у садыстай называўся "лягушкай". Анэля Феліксавна аднойчы на допыце плюнула ў твар следчаму і кінула ў яго чарнільніцай. Апошні раз труп Анэлі Чуліцкай, знявetchанай да не пазнавальнасці, без рук, бачылі на падлозе турэмнага калідора.

(Канец першай часткі.)

Наталля Кулішкова,
Алег Дзялячкоў,
г. Магілёў.

Вяртанне Мікалай Марцінчыка Да 120-годдзя з дня нараджэння

Мікалай Марцінчык

кансультаваўся ў Марцінчыка наконт лекаў, прасіў парады, як і чым лепш лячыцца. У 1976 годзе Мікалай Марцінчык атрымаў ад Міхася Забэйды-Суміцкага пласцінку сваіх песен, што выйшла ў Празе ў 1968 годзе з аўтографам: "Дарагому доктару М.М. Марцінчыку - удзячны паціент М. Забэйда".

Сапраўуды, Мікалай Марцінчык лічыўся даволі добрым доктарам. І так яно было. Ён скончыў медыцынскі факультэт Віленскага ўніверсітэта імя Стэфана Баторыя. Часопіс "Студэнцкая думка" за 1928 год № 1 (8) паведамляў:

"30.XI м.г. скончыў Віленскі ўніверсітэт з тытулам доктара мед. унів. гр. М. Марцінчык - сябра Б.С.С." Але не толькі медыцынай займаўся юнак з вёскі Кубельнікі Гарадзенскага павета (ципер Бераставіцкі раён), а таксама палітыкай, грамадска-культурнай працай і журналістыкай.

Пачатковую адукцыю ён атрымаў у Масалянскай царкоўна-прыходской школе, бо бацькі Міхася Рыгоравіч і Фёкла Васільеўна хацелі, каб сын вучыўся. А пасля школы хлопец паступае ў Гарадзенскую беларускую гімназію, а потым яго шлях ляжыць у Вільню.

У Вільні Мікалай Марцінчык хутка ўліўся ў працэ беларускага нацыянальна-вызвольнага атраджэння. Ва ўніверсітэце ён становіўца адным з кіраунікоў Беларускага студэнцкага саюза (БСС). Часопіс "Студэнцкая думка" (1924, № 1) у сваёй хроніцы паведамляў: "30 лістапада адбыўся гадавы сход Беларускага студэнцкага саюзу. Выбраны новы ўрад Саюзу ў асобах сяброў - Марцінчыка Міколы - старшыні..." і г.д. Ён не толькі кіруе БСС, але сам актыўна выступае з лекцыямі, публікуе артыкулы ў "Студэнцкай думцы" пад сваім прозвішчам і пад рознымі псевданімамі і крыптанімамі, у іншых заходнебеларускіх выданнях.

У 1925 годзе Мікалай Марцінчык быў абрани ў сакратаром, а ў 1926 годзе - сябрам Галоўнай

Мікалай Марцінчык (у цэнтры) сярод студэнтаў Віленскай беларускай гімназіі, 1930-я гады

У 1927 годзе, пасля заканчэння Віленскага ўніверсітэта, Мікалай Марцінчык пачаў працаваць у Віленскай педыятратычнай бальніцы. А потым - выкладчыкам анатоміі і хіміі ў Віленскай беларускай гімназіі. Адначасова ён каардынаваў выбарчую кампанію ў польскі Сейм, але трапляе ў турму. Праўда, польская ўлады, каб не надакучаць у Вільні, хутка выслалі Марцінчыка ў вёску Янаўка на Белаострову пад нагляд паліцыі. Там ён уладкаўся на працу доктарам, лячыў вяскоўцаў, але не пакідаў займацца грамадскай дзейнасцю.

З Янаўкі доктар Марцінчык пераїзджае ў Нараўку Гайнаўскую павета і актыўна працуе ў ТБШ. У Нараўцы ўжо ведалі, хто такі доктар Марцінчык. Таму яго прыезд вяскоўцы сустрэлі з радасцю. За свае ўласныя сродкі і за ахвяраванні вяскоўцаў ён хутка купіў рентгенапарат, які быў вельмі неабходны.

(Заканчэнне на ст. 8.)

Вяртанне Мікалая Марцінчыка

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 7.)

А калі прыйшла на Беласточчыну савецкая ўлада, доктару даводзілася займацца адкрыццём беларускіх школ, выступаць з лекцыямі і гутаркамі на медыцынскую тэматыку перад насельніцтвам, прымаць удзел у якасці кіраўніка бальніцы і дэпутата сельскага Савета ў правядзенні сесій, выступаць на мітынгах, бо так патрабавала савецкая ўлада.

А калі пачалася вайна, з маладой жонкай (родам з Нараўкі) едзе ў Белавежу і займаецца прыватнай медыцынскай практыкай. Але жыць і працаўваць падчас акупацыі было няпроста. Немцы сачылі за доктарам Марцінчыкам, мяркуючы, што ён спрацоўнічае з партызанамі. У першыя дні вайны ў Нараўскай бальніцы было шмат параненых чырвонаармейцаў. Іх дапамагаў даглядаць беларускі доктар. Працы хапала, спаў па пару гадзін у суткі. Але хутка ў Нараўку прыйшлі немцы. Яны абшукалі ўсіх параненых і вельмі цікавіліся, ці ёсць сярод параненых афіцэры і камісары. Доктар Марцінчык казаў, што няма, бо тыя, хто адступаў, забралі іх з сабой. Немцы пакінулі Нараўку, але не надоўга. Яны часта прыходзілі да доктара, шмат распытвалі ў яго, арыштоўвалі. Дапыталі спадара Марцінчыка і ў гестапа. Потым забаранілі жыць і працаўваць у Нараўцы, загадалі пераехаць у Белавежу, дзе быў вялікі нямецкі гарнізон і гестапа. Але доктар Марцінчык і там дапамагаў сваім людзям, перадаваў для партызан медыкаменты, многіх падпольна лячыў. Асабліва добрыя стасункі былі з камандзірам партызанскаага атрада імя Кастуся Каліноўскага Аляксеем Карпюком, які родам быў з Беласточчыны. У 1944 годзе, пасля блакады і баёй, партызанскаага атрада імя Каліноўскага патрэбны былі лекі і бінты. И доктар дапамагаў, рызыкуючы жыццём.

Пасля вайны сям'я Марцінчыкаў пераехала ў Гародню. Доктара хацелі ўзнагародзіць медалём "Партызану Айчынной вайны". Але не ўзнагародзілі, бо нехта з чыноўнікаў выкраслі юго імі са спіску, маўляў, у яго біяграфіі многа "белых плямаў". Не дапамаглі сведкі і тых, каго ён лячыў ад ран. А ў 1948 годзе Мікалая Марцінчыку арыштавалі органы МДБ. Яго дапытваў сам Цанава. Пасля допыту асуздзілі на 10 гадоў і адправілі ў Варкуту. Дамоў у Гародню вярнуўся толькі пасля смерці Сталіна, а ў 1956 годзе яго рэабілітавалі.

У Гародні доктар Марцінчык працаў у абласной бальніцы, да самай смерці шчыра сябраваў з тым жа Аляксеем Карпюком і Васілём Быковым. Яго не стала ў траўні 1980 года. На надмагільным помніку, які знаходзіцца ў вёсцы Алекшыцы на Бераставіччыне, напісаны радкі з паэмі Якуба Коласа "Новая замля": "Мой родны кут, як ты мне мілы, забыць цябе не маю сілы...".

Шчыры беларус і патрыёт Мікалаі Марцінчык вельмі любіў свой родны край, людзей, Бацькаўшчыну. Няхай гэта згадка верне яго да нас. Тым больш, што 16 снежня Мікалаю Марцінчыку спаўніеца 120 гадоў з дня нараджэння.

Сяргей ЧЫГРЫН.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: sejlawicz@gmail.com, kajety@list.ru

Выставка творчых работ людзей з інваліднасцю "Прыгажосць сваімі рукамі"

Людзі з інваліднасцю, людзі з абмежаванымі магчымасцямі, людзі з асаблівымі патрэбамі... - у нашым грамадстве інвалідаў называюць па-рознаму. І справа нават не ў псіхафізічным стане чалавека і не ў фармулёўках, а ў стэрэатыпным стаўленні да такіх людзей.

Выставка творчых работ людзей з інваліднасцю "Прыгажосць маімі рукамі", якая праходзіла з 26 лістапада па 3 снежня ў філіяле "Лідская гарадская бібліятэка №4" - яшчэ адзін доказ таго, што стэрэатыпы існуюць для таго, каб іх разбураць.

Мэта дадзенага мерапрыемства - не толькі прыцягненне ўвагі да проблем людзей з абмежаванымі магчымасцямі, але і магчымасць сказаць пра іх сілу духу, мэтанакіраванасць, умение дамагацца поспеху. Мабыць, ніхто іншы не валодае такім аптымізмам, як інваліды. Яны штодня знаходзяць у сабе сілы радавацца маленькім прыем-

ным дробязям, верыць у лепшае і любіць гэтае жыццё такім, якое яно ёсць.

Для кожнага чалавека, які займаецца творчасцю, важна, каб хтосьці змог ацаніць плён яго працы, таму дадзеная выставка - важная падзея як для яе арганізатораў, так і для ўдзельнікаў.

У ліку ўдзельнікаў выставы былі прадстаўнікі аддзялення дзённага знаходжання для інвалідаў (г. Ліды) ДУ "Лідскі раённы тэрытарыяльны цэнтр сацыяльнага абслуговывання насельніцтва" і членаў грамадскага аўяднання "Беларускае таварыства інвалідаў па зроку" па Лідскім раёне.

Народны ўмельцы прapanавалі на выставу больш за 20 работ у намінацыі "Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва". Выставка ўразіла вялікай разнастайнасцю. Былі прадстаўлены вырабы з дрэва (шкатулкі, падсвечнікі, сурвэтніцы), з гліны (гаршкі, вазы), драўляныя лаўкі, цацкі. Усе рэчы выраблены з любою і вялікім майстэрствам.

Марына Іванаўна Астаніна правяла майстэр клас па выработе з паперы "каляндай зоркі" ў тэхніцы кусудама.

Выставка дала магчымасць жыхарам і гасцям г. Ліды прыгэсці і ўбачыць, што людзі

з абмежаванымі магчымасцямі таксама могуць праявіць сваё майстэрства ў дэкаратыўна-прыкладной творчасці.

Кацярына Сандакова,
бібліятэкар аддзела бібліятэчнага
маркетынга ДУК "Лідская раённая
бібліятэка імя Янкі Купалы".

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Эдуард Акулін, Алена Анісім, Алеся Аўласевіч,
Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Аляксей Карпенка,
Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч,
Станіслав Суднік, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://belkiosk.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідской друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 13.12.2021 г. у 17.00. Замова № 3152.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1200 асобнікаў.

Падпісны індыкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,88 руб., 3 мес.- 8,64 руб.
Кошт у розницу: па дамоўленасці.